

Slijepe ptice

Priču, prijatelji? Vi biste priču? Netko vam rekao za mene, kako ovdje kradem Bogu dane i zabavljam namjernike za kriglu piva. A vi ugrabili prvu priliku i navratili, ovo pasje vrijeme samo ide na ruku, dobar izgovor da ne žurite natrag kućama. I kad ste ušli i malo se osvrnuli uokolo, ugledali mač i sijedu bradu, sigurno ste se ponadali ...

Priznajem, priznajem ... Ima i težih načina da se zaradi krigla pive. Pa, neka vam bude! Dobit ćete priču! Samo ... Otkud da ja znam kakvu biste vi htjeli? Ove su oči vidjele dosta toga, a vi mi ličite na veselo društvanje i nešto nisam siguran da bi vam se baš sve dopalo. Ali, nemajte straha, već ćemo nešto smisliti!

Da ... Možda ... Jest! Ima priča koju bih vam rado ispričovjedio. Samo ... To je jedna od onih koje traže da se kazuju uz punu kriglu. Dogovoreno? A uz to ... Govori se, a ja provjerio i istina je, da u ovoj krčmi znadu okrenuti odojka na ražnju. Ništa, ništa, pričekat ću ja dok netko od vas skoči i naruči ...

1.

Bilo je to prije skoro dvadeset godina, neki se od vas još nisu ni rodili, kada je Knez novljanski najurio svoju mladu ženu zbog nevjere, zaprijetivši da će je kao ribu otvoriti ako mu ikad više pred oči izađe.

Što je pop na to rekao? Gledaj ga! Ma tko te pita što pop misli, Knez je bio vlast, nema tu ni popa ni Boga, moglo mu se!

Tad vam je Novi bio malčice jači nego danas. Crikvenica hrpa ruševina u kojoj je živjela samo šačica jada, a Rijeka tek ime koje neka stara baba pokatkad prevali preko jezika. Sa sjevera štiti Kapela, ima nešto polja gore prema Bribiru, i drva za pod sjekiru. I u moru riba, baciš mrežu i potegneš sutradan. I s vremena na vrijeme kuga, hvala Bogu, da se raja previše ne nakoti. Sve u svemu, živjelo se, a tako je ispalo da je Novi jedino veće mjesto, središte, sve se vrtjelo oko njega. Sav promet ispod Velebita nije imao kuda nego preko Kneževih brklji. I tako, malo porez, malo carina i eto ti vlasti! A raja prokleta, gdje god je vlast, sama joj trči da je se striže ...

Ukratko, Kneževe su straže stajale povrh Velebita i sve dolje do Zrmanje, a izvidnice mu prtile gorskokotarski snijeg sve gore do iza Delnica. I svega je bilo u njegovoj kneževini, samo kneginje nije.

Ahhh! Svaka čast, dobra mu piva! To vam je bio jedan od onih brakova. Političkih. Neka banda, raspušteni plaćenici, što li, pokušala provaliti sa sjevera. Nije toga bilo ni malo, pedesetak na konjima, dosta su popalili, ali se zeznuli i pustili da im nešto

nejači pobjegne. Pa ovi javili najbližoj straži, a odatle poslali kurira u Novi. Pa je tih pedesetak do Kneževih ušiju naraslo na trista. Pa je Knez digao vojsku. Kojih tisuću pješaka, od toga stotinu s musketama, i stotinjak konjanika pod oklopom. Pa ta vojska krenula preko granice, a razbojnici, jasno, već davno uhvatili maglu preko Kupe. A onda se Knez zamislio i upitao ne štiti li njih gore netko, pa kad mu je već vojska dignuta i pri ruci, odluči i on pregaziti rijeku, put Kočevja.

A kad su Kočevljani vidjeli toliku silu, oni se prisjetili jedne stare, mudre knjige pa poslali emisare pred Kneza, dok mu je još vojska bila daleko i dok je umor od marša veći od žeđi za krvlju. I tako su oni s Knezom sklopili mir i pozvali ga kod sebe u goste. I tu se Knez zagledao u kćer kočevskog Vrhovnog suca, to vam tamo dođe kao gradonačelnik i knez i sudac, sve odjednom. A djevojka, Maja joj je bilo ime, prava ljepota, bujne plave kose, očiju poput gorskih jezera. I zatrzala ona na Kneza, jest da je bio dosta stariji od nje, ali svejedno stasit i naočit, sve onako pod sjajnim oklopom i mačem. Tada ga još nije upoznala ... A Vrhovnom sucu to, naravno, nije promaklo, pa on počeo računati i preračunavati ...

Nego, da skratim, jer ovo još uvijek nije ono pravo i početak - doveo Knez u Novi kneginju. I ne bi to ni završilo loše da Knez nije bio tako nagao, a kneginja tako neoprezna ...

* * *

... tama. Sve se oko nje mijenja, prolazi i ponovno nastaje, iz dana u dan, proljeće, ljeto, jesen, zima, pa ponovno proljeće, u neprekidnom kruženju bez početka i kraja. Samo je tama neprolazna, okružuje je svojom nemilosrdnom konačnošću.

Maja otire znoj sa čela, prsti zapinju za vlažnu tkaninu poveza preko očiju. Osjeća jaru sunca po rukama, mora biti negdje oko podneva. Ptice ne dozivaju, ne pjevaju, umukle su, ušutkane srpanjskom žegom, potjerane vrelinom prokuljalom iz stijena duboko u neprobojni, trnoviti hlad grmlja. Samo cvrčci ne prekidaju svoju pjesmu, omamljeni eteričnim sokovima makije. Praiskonski monotoni ritam pritišće, steže, lijepi se za Majina leđa poput grube, znojem natopljene košulje.

Majini prsti stežu štap. Gruba kora u njenoj šaci jedina je još sigurnost koju ima, ticalo kojim kao kukac opipava svijet oko sebe. S desna joj je još uvijek stijena, zna da je s lijeve strane puta provalija zarasla u trnje kupine i šipka i šmrike. Novljansko je polje ostavila iza i ispod sebe, dah vjetra donese zvonjavu klopotaca pod ovčjim i kozjim vratovima. Lavež psa, dovikivanje pastira. Kliktanje galeba koji se otputio previše nad kopno, šum mora.

Ispred sebe, uz put, Maja čuje kopita kako stoički odjekuju po razvaljenom asfaltu. Sklanja se još više u stranu, kopita se približavaju, i ženski opanci za njima. Netko tjera magare u Novi.

Maja čeka da magare i žena prođu, čuje škripu samara i konopaca kako se usijecaju u odsiječene grane koje povezuju. Žena ćuška za magaretom, odjednom zašuti i Maja zna da ju je tek sada spazila, da je gleda dok prolazi pored nje i da zna tko je.

Već je navikla da ljudi zašute kad je ugledaju.

Magare i žena odlaze dalje, bez zaustavljanja, odmiču i Maja ponovno ostaje sama na putu. Prebacuje prljavu tkaninu preko glave, ne bi li se bar malo zaštitila od sunca i nastavlja uzbrdo, pažljivo pipajući štapom.

* * *

Maja zastaje, pokušava doći do daha. S pojasa otkopčava čaturicu i protrese je, voda zaklokoće, još je nešto ima. Otvara čaturicu i otpija gutljaj, mlaka tekućina vlaži isušene usne. Vrućina polako popušta, sunce više nije onako visoko, popodne je. Dobro mi reče, pomišlja Maja dok potiskuje bol u desnom dlanu. Na njega se dočekala kad se spotakla o kamen. Kozja staza kojom više ni koze ne prolaze.

Prastara se ruševina Kugine kuće izdiže nad Majom. Pažljivo osluškuje, tek cvrčanje cvrčaka i pokoja ptica u makiji. Što ako nije ovdje, pomišlja. Tada je sav trud bio uzalud.

“Ima li koga?”

Samo vjetar odgovara, raznosi joj kosu i smiruje ogrebotine po rukama, i duboko graktanje gavrana negdje iznad nje.

“Ima li koga?”, Maja ponavlja pitanje.

“Ima”, promukli se ženski glas podsmjehuje s razrušene zidine. “Ali kao da nema! Gubi se! Odlazi dok još ima dana!”

“Dan mi ne znači puno”, odvrća Maja.

“Ako ti se ide natrag u mraku, tvoja stvar!”

“Popela sam se ovamo u mraku!” Glas sa zidine se ne javlja, vjetar šumi kroz šikaru.

“Rekli su mi ...”

“‘Oni’? Imaju li ti ‘oni’ ime? Ili su to samo ‘oni’, kako to već biva kod vas, gospode?”

“Znate tko sam?”

“Znam i tko si i što hoćeš. Znala sam čak i da ćeš prije ili kasnije doći i moliti za pomoć. Odlazi!” Maja čuje opanke po kamenju ruševine, Žena hoda vrhom zidine.

“Ali rekli su mi ...”, Maja poviče za Ženom.

“Tko ti je rekao?” Ženin neprijateljski pogled probada kroz Maju do srži.

“Zar je to ...”

“Jest, važno je. Jer jedni će kazati da ovdje živi luda baba, koju bi najbolje bilo kolcem umlatiti. Drugi će ti reći da ovamo dolaze cure kad trbuh počne rasti, a ćaća tko zna gdje je i tko je. A treći ...”

“I tko govori istinu?”

“Svi. Ovisno po što si došla ...”

“Hoću ...” Riječ zapinje, Maja skuplja hrabrost pred Ženom na ruševini, a vjetar zavija oko nje, ruga joj se, izaziva. “Hoću natrag svoje oči.”

Odgovora s ruševine nema. Žena kao da više nije tu, ne javlja se, ne čuju se čak ni njeni koraci po kamenju. Maja čeka, prolazi tako nekoliko minuta, ali ne čuje Ženu. Iz tame samo cvrčci, pokoja ptica i poigravanje vjetra u makiji.

“Čujete li?”, Maja poviče prema ruševini. “Hoću natrag svoje oči!” Očaj prelazi u bijes, ali Maja ostaje sama među kamenjem i bijes polako uzmiče pred neumitnošću tame svud oko nje. Ona se okreće i polako štapom opipava zarasli puteljak, želeći se vratiti natrag na put. “Hoću svoje oči”, šapuće još jednom, za sebe, riječi se gube u mirisnoj težini vrelog dana na izmicaju. “Ne želim cijeli život biti ovakva ...”

“Na to si trebala misliti dok si širila noge, draga moja!” Maja zastaje u pola koraka i naglo se okreće prema glasu koji joj dopire tik iza leđa. Kako joj se uspjela tako bešumno prikrasti? Maja se savladava, potiskuje prvi nalet straha i nada se da Žena nije uočila kako je šakama stegnula štap. Prosjački ju je život naučio kako se njime udara.

“Vi biste mi mogli pomoći?”

“Ne, ne bih.”

“Ali, rekli su ...” Maja zašuti, novi bijes plamti u Ženinim očima. “Luka ...”

“Luka ti je rekao za mene?” Ženin glas poprima drugačiji ton, kao da sve odjednom dobiva sasvim novi značaj. Maja osjeća kako je Žena odmjerava, Lukino je ime otjeralo i zadnji tračak prezira u njenom glasu. “Pođi za mnom!”

* * *

U skloništu je vruće, vatra pucketa dok Žena podgrijava juhu za večeru. Maja sjedi na drvenoj klupici, obavijena mirisima skučenog, zagušljivog prostora prepunog škrinja i posuda i krpa, i trava i plodova obješenih da se suše. Oblozi iscjeđuju zadnje tragove bola iz ogrebotina na rukama. Da se ne zagnoji, rekla je Žena dok ju je previjala.

Žena dodaje Maji metalnu zdjelu. Maja je prima i drži dok Žena ulijeva juhu, vrućina tekućine u trenu prolazi kroz metal i zavoje, ugodno grije dlanove i mami toplinom. Maja uzima žlicu, miris tekućine poziva i obećava. Od sinoć ništa nije jela, halapljivo zahvaća i hoće brzo prinijeti ustima. Treba prekinuti glad i brzo se najesti dok se ima i dok joj jači ne otmu, ali tada kao da osjeti na sebi strogi pogled svoje majke i shvati da joj nitko neće istrgnuti zdjelu iz ruku, i da prvi put nakon tko zna koliko vremena ne jede na ulici, među prošnjacima i lopovima. Juha je dobra, cjelodnevni je post čini još boljom, i Maja tek nakon nekoliko žlica počinje osjećati potpuno nov, nepoznat, prikriven okus. Sigurno je nešto dodano u juhu, pomišlja, neki začim, možda ubran u makiji, za kojeg nitko ne zna. Žena u međuvremenu grabi sebi, sjeda na kamen omekšan s nekoliko prastarih smotanih deka i pridružuje se Maji u večeri.

“Znaš li tko je Luka?”, Žena pita odjednom, između zalogaja.

“Bena. Ali često kaže više istine no što bi ljudi htjeli čuti.”

“A na to se svi samo smiju, jer on je tek bena, zar ne?” Maja samo kimne glavom, na tren joj se učini da se Ženin glas udaljava. Umor, sunce, glad ... “Luka je oči i uši.”

“Oči i uši?” Maja zastaje, nije sigurna da dobro čuje što joj Žena govori. Njen glas postaje sve dalji, mijenja boju, zagušljivi prostor kao da se širi i iskrivljuje i glas sada dolazi sa svih strana. Maja je uronjena u njega, okružena njime, poput tisuća mjehurića svuda oko nje kad joj tijelo probije površinu vode i uleti u plavetnilo dubine pod njom.

“Oči i uši svoga gospodara. I on mu je rekao da te uputi meni.”

“Vi ... Vi ćete mi pomoći?” Majine se usne same otvaraju, riječi izlaze i prelaze preko jezika, odvajaju se poput guste mase i padaju u prostor. Maja ih je jedva svjesna. Juha, nešto je u njoj! Glupo, trebala je znati, stara je vještica nešto bacila unutra, tko zna kakve čini, ali ruka sama prinosi žlicu. Novi zalogaj, natrag u zdjelu, zahvati, prinesi ustima, zalogaj, mehanički, bez razmišljanja, ruka se kreće sama od sebe.

“Ne, ja ti ne mogu pomoći. Nitko ti ovdje ne može pomoći!”

“Čemu onda ...” Mozak grozničavo pokušava raditi, vrti se u krug, ali izlaza iz krletke nema i tijelo i dalje slijedi neki svoj put.

“Luka ne zna gdje živi njegov gospodar.”

“A vi ... vi znate?”

“Ne prekidaj me! Noćas ćeš spavati ovdje. Ujutro ću ti pripremiti što ti treba. Poći ćeš cestom do Jablanca. Odatle ćeš na Gornje Kukove. Znaš gdje je to?” Maja tromo odmahuje glavom, ali zna da moraju biti negdje u planini.

“Bit ćeš vođena”, nastavlja Žena. “Ne pitaj kako, znat ćeš put. Kad se popneš na Kukove, stat ćeš pred Lukinog gospodara. I mojeg. I tvojeg, uostalom ... Od jutra, kad djelovanje trava bude završeno ... Njemu ćeš reći što želiš, a on će ti reći što traži za uzvrat, cijenu koju ćeš morati platiti ...” Majina se usta otvaraju, ali Žena se ne osvrće na nju i nastavlja prije no što Maja stigne išta pitati. “I pazi, ako te tko što pita, prosjačiš okolo. Nikome ne govori da ideš na Kukove! Ni seljaku, ni lovcu, ni vojniku ... Jednom kad se popneš u brdo, sumnjam da ćeš ikoga više i sresti. Čuvaj se, jer netko bi mogao pomisliti da si vještica. A onda će proraditi batina. A možda i sjekira, ako se nađe pri ruci ...”

2.

Ne brini ti za to pečenje, jest da mu treba malo dulje, ali kad bude gotovo ... No dobro, gdje smo stali? Da ...

Znate i sami kakav je Velebit, tu i tamo nešto šume, ostalo samo gola vrlet, bez igdje žive duše. I jest da je to bilo kneževo, ali njegova se vlast nije protezala puno dalje od pogleda njegovih patrola. A vojska kao vojska, ne miče se od carinarnica na ono malo puteva što se preko prijevoja spuštaju za Liku.

Gornje Kukove su svi zaobilazili u što su širem luku mogli. Tek bi se pokoji lovac ili drvokradica usudio zaputiti uskom stazom, možda više iz znatiželje nego li stvarne koristi. A vi znate kakva je znatiželja ...

Jaka je, priznajem, samo te vuče dalje i dalje. Ali kad put postane uzak, da preko njega ni koza više ne može proći, a kamen oštar poput noža, siječe ti se u prste kad se hoćeš uhvatiti, i još ti se čini, nisi siguran, ali kao da podrhtava pod tobom kako se probijaš dalje ... I kad vjetar stane zavijati kroz vrtače, plesati među gotovo bijelim gromadama što se nadvisuju nad tobom, a tebi se čini da mjesto stenjanja smreke i klekovine čuješ neljudske urlike. Pa se onda prisjetiš da su ti još kao djetetu babe pričale kako se noću od tamo znade vidjeti sablasno blijeda svjetlost i da je onaj i onaj išao na Kukove i više nikada nije viđen, ni živ, ni mrtav ... I tako te brzo prođe i ono malo znatiželje što je ostalo i lijepo se pokupiš odakle si došao, dok su ti još tijelo i duša zajedno ...

Jer, društvo moje drago, svi znadu da su Kukovi mjesto gdje je na svjetlo dana izbila Stara Magija ...

* * *

... zbor ptica u spletu smrekovih grana trga Maju iz zagrljaja polusna. Zora samo što nije svanula, i Maja će ostati jedini lučonoša tame kada se sunce izdigne nad klisure.

Ona se uspravlja, hoće ustati, svaki je pokret bolan nakon noći provedene u kamenom stisku skućenog procijepa u stijeni. Studen probija do srži, Maja se zagřeće dekama koje joj je u platnenu torbu složila žena. Proći će još nekoliko sati dok se hladni visinski zrak počne zagrijavati.

Mora je ni ove noći nije ostavila na miru, vjerna poput psa. Plete se među noge, vraća se i ponavlja već dvije godine, ali nikada tako živo kao zadnjih dana, otkako se zaputila prema Kukovima. Majin se život vrti pred njom i u njoj, scena za scenom, poput grotesknog lutkarskog igrokaza kakve je još kao dijete upijala svojim velikim očima na kočevskom trgu.

Prvi pogled s balkona palače, kroz žamor svjetine koja s olakšanjem, nakon višednevne napetosti, dočekuje vijest o sklopljenom miru. Visoki stranac u oklopu, na crnom konju, na čelu moćne vojske prolazi kroz otvorena vrata grada ... Zbunjujuća, neobjašnjiva fasciniranost njegovom muževnošću, čvrstinom kojom zateže uzde, odlučnim glasom koji pronosi odsječne zapovijedi iznad rzanja konja, odjeka vojničkih čizmi i potkova po kočevskoj kaldrmi.

Razmjena kurtoazija pri formalnom predavljanju i prvi susret pogleda, Majin naklon, Knežev osmijeh koji ni ne skriva nadmoć. Sirovu bahatost tada još nije znala prepoznati ... Kratkotrajni bljesak žudnje u tamnim očima koji u njoj budi nešto novo, nepoznato, opasno uzbuđujuće. Neprospavana noć, okretanje u postelji, neukrotiva divljina koja u djevojačkoj mašti raspaljuje vatru ... Sljedećih nekoliko dana, susreti, oni planirani, ceremonijalni, i oni slučajni, nasamo, u dvorištu palače. Pozdrav, kompliment, njen odgovor. Početak razgovora, latinski citat, stih iz učene knjige. Riječi, još riječi, mreža riječi, riječi s novim, skrivenim, zabranjenim značenjima ... I njen otac kome nikad ništa ne promiče, koji uviđa priliku, koji je gotovo u trenu nagovara na vjenčanje, a Maja ne mari što je tek zalog savezništva u neprekidnim političkim igrama.

Prvi pogled s Jelenja na more o kojem je Maja do tada samo slušala. I spuštanje u Novi. I more ... Mirno plavo i zapjenjeno sinje, i krčke litice na drugoj strani kanala. Sve je novo i nepoznato, sve treba učiti iz početka, savladati strah i naučiti plivati, pod njegovom paskom i u njegovim snažnim rukama. A nagrada je beskrajni zagrljaj u koji je more objeručke prima i tajne koje joj otkriva kad se izvuče mreža i plijen istrese na drvenu palubu brodice. I Sveti Marin, na petnaestak minuta plivanja od obale, i crkvica na njemu, starija od predaje ... I jutarnje šetnje uz obalu, galebovi što

uz kliktaje odlijeću s kamenja i vranac u okularu durbina, koji u ranojesenjoj bonaci jedva guta ulovljenu škrpinu.

Prvi zanos ubrzo raznose kasnojesenje bure, poput opalog lišća po vrtovima i parkovima. Spoznaja da je ipak bila samo osvojeni trofej polako počinje curiti u Majin život, sa svakim novim danom sve više i više, sve neumitnije, iz riječi u riječ, iz pogleda u pogled, iz geste u gestu, sa sve manje topline i sve više grubosti i nezainteresiranosti. Ono što je nekada bila žudnja, sada je postala polupijana pohota. Odlučnost se pretvorila u netrpeljivu bespogovornost vladara koji gospodari životom i smrću, a latinski su se citati brzo oljuštili sa sirove brutalnosti.

Dvije godine zajedničkog života bez zajedništva, i u Majinom se snu prve pukotine u njenom braku šire i pretvaraju u bezdane provalije iz kojih neumoljivo gmižu pipci užasnutosti čovjekom s kojim dijeli postelju.

Samo, Maja više nije sama u svojoj mori, netko je uz nju i u svakoj joj sceni viri iza ramena. Podrugljivi joj Glas šapuće i posprdno se ceri, i ona zna tko je to, zna da će ga uskoro sresti i da će stati pred njega i platiti svaku cijenu koju bude tražio da joj vrati oči ...

A mora se nemilosrdno nastavlja. Na dvor dolazi putujući Pjesnik. Knez dočuje za njega od svog pisara, poziva ga i, čuvši njegove stihove, nudi mu gostoprimstvo. I ne treba dugo da Maja završi u njegovu zagrljaju, kao preporođena nježnošću soneta koje joj ispreda dok sama luta bujnim vrtom palače. Traje još kraće da on završi u njenoj postelji, blistav sjaj prema tami polupijanog Kneževa zadovoljavanja. Glas se divljački smije dok se prizori smjenjuju, neumitno jureći prema kobnoj večeri.

Slike u Majinoj mori postaju sve jasnije, svaki joj detalj bolno para sjećanja. Treptaj plamena svijeće na noćnom ormariću i Pjesnikove usne što joj žare po grudima i njegova muškost u njoj. Njegova znojna kosa među njenim prstima i slast koja izvire čista i obavija poput studene vode iz podvodnog izvora, ali umjesto hladnoćom ispunjava tijelo neizrecivom toplinom. Njeno besmisleno šaputanje dok on ubrzava ljubavni ritam, penjući se sve više.

Odjednom, snažni trzaj trga Pjesnikovu glavu iz Majinih prstiju. Kratkotrajni bljesak oštrice lovačkog noža, vješti potez preko grla i ljepljiva joj vreline zapljuskuje grudi, slijeva joj se niz bokove, upija se u bjelinu plahti. Ona vrišti, presječena ludilom u Kneževim tamnim očima, a beživotno se tijelo s tupim treskom svaljuje na pod. Maja se povlači uz uzglavlje kreveta i rukama bespomoćno mlati po zraku, želi se obraniti od udaraca što pljušte. Obara svijeću, šaka je grabi za kosu i povlači iz kreveta.

Udarci čizmom, snažne je ruke vuku po podu. Krv se razmazuje po daskama, prsti joj zapinju za Pjesnikovu zgrčenu ruku, prestravljeni se krici gube u Kneževim psovkama.

“Da više nikad ni ne pogledaš drugoga, kurvo!” Kletva pada na Maju, osuđujuća, nemilosrdna i nepomirljiva, bez oprosta, i dva brza uboda oštrice izvršavaju presudu. Glas u snu prilazi Maji, sami su u sobi. Prsti su joj slijepljeni tekućinom njenih očiju, nema više boli, ni Kneza ni Pjesnikova tijela i svijeća je ponovno uspravljena i treperi na noćnom ormariću pored tople postelje.

“Riječ, zar ne?”, Glas joj nježno šapće u uho. “Bode bolnije nego nož.” I Glas se stane cerekati, sve glasnije i glasnije, zvjerski, divlje. Njegov cerek ispunjava cijelu sobu, pred njim se rasprskavaju prozorski vitraži, odjekuje praznim ulicama i penje se u planinu, udara u goleti i odbija se od stijena, grmeći nad Kukovima poput oluje.

Maja se ogrće dekama i ustaje, prti torbu preko ramena, uzima štap i izvlači se iz svog prenoćišta u jutarnju studen, jer vrijeme joj je poći ...

* * *

Maja pod prstima opipava lubanju usađenu u vapnenačku stijenu. Dlanom zapinje za susjednu, oba su zida uskog prolaza optočena lubanjama. Prsti upadaju u duplje, u razjapljene čeljusti, u šupljine izbijenih ili ispalih zuba, nestaju u ispranoj bjelini kostiju. Ovdje su bile oči, koga su gledale? I još jedne, i još, i ovdje. I nosevi, i usne, koga su ljubile, kome su se smiješile? I čela, tjemena i brade, i obrazi, posvuda oko nje, nijemi, ravnodušni, na kraju svih svojih lutanja i nadanja. Maja je okružena smrću, osjeća njen ledeni dah na svome licu. Prolaz se suzuje, odjeća zapinje za kosti, lubanje joj dodiruju tijelo sa svih strana dok se provlači vođena glasom svog gospodara.

Iznenada, prolaz se širi u spilju. Hladno je, Maja se ogrće dekama. Posvuda kaplje voda, otapa kamen, ispire ga i naslaguje, kapi odjekuju kroz spletove vapnenačkih tvorevina. Maja ne može procijeniti veličinu prostora, može biti ogromna katedrala ili samo mala niša, tek djelić nepreglednog labirinta. Glas u njoj ne da joj da se orijentira, šapuće joj kroz tamu i zbunjuje je nerazumljivim riječima što ispunjavaju prostor. Maja jedva stoji, u glavi je vrtlog, deke klize s ramena i vlažna hladnoća navaljuje kroz košulju. Sve se okreće, riječi, kapi, zvukovi, dolaze odsvuda i niotkuda, pretapaju se, odjekuju, stapaju u zaglušujuću zvonjavu.

Odjednom joj se glava bistri. Glas je napušta i ponovno se javlja, ovaj put njoj iza leđa.

“Pred tobom je kameni stol. Priđi mu.”

Maja prebacuje deke preko ramena, hoće se utopeliti, oklijeva.

“Priđi stolu.” Glas je bespogovoran, neumoljiv, nestrpljiv. Noga kreće sama i Maja zakoračuje naprijed, opipavajući štapom prazninu. Korak, još jedan, noga zapinje za kamen. Maja posrće, zastaje i štapom dotiče stalagmit, ravno odsječen u visini njenog pojasa. Pažljivo prilazi stolu, ponovno zastaje i čeka okružena odjecima kapi.

“Na stolu je tegla. Primi je.”

Maja naslanja štap na stol, polako pipa i prstima zapinje za staklenu teglu. Na dodir izgleda obična, bez bogatih ukrasa kakve je znala viđati na staklu iz Murana ili sjevernije, iz Bohemije. Trbušasta, možda pet litara, odozgo zatvorena staklenim poklopcem učvršćenim žicom. Jagodice prstiju klize preko glatke površine, iz nje zrači studen.

“Ispunit ćeš teglu. To je cijena za tvoje oči.”

“Ispuniti?”, Maja jedva procijedi. Hladnoća joj stakla naglo prodire kroz prste, širi se do srži njenog bića, obuzima je i savladava drhtavicom. Boji se pitati. “Čime?”

“Očima. Tegla očiju za tvoje oči.”

Prestravljena, Maja hoće pustiti teglu, potrčati, pobjeći, ali staklo ne da, ne pušta, neobjašnjiva joj snaga drži dlanove kao prikovane uz zračecu hladnoću. Osjeća svog Gospodara kako joj se približava. Iza nje je, tijelo se privija uz njena leđa, ljigavo, hladno, poput zmije koju je jednom, kao djevojčica, dotakla rukama. Ledeni val probija među lopatice, klizi niz kičmu, stapa se sa studeni stakla, i Maja je zatočenik zime, bez tračka topline, bez nade u proljeće.

“Zidovi, malena”, Glas joj šapuće na uho, “su urešeni glavama onih koji su rekli ne.” Neizrečena prijetnja ostaje visjeti, podignuta poput krvnikove sjekire.

“Ali ... kako ... kako ću je napuniti?”

“Kopajući oči, naravno.” Glas joj se ruga i smije se, odjednom se naglo udaljava. Maja čuje korake kako obilaze oko stola, Glas je sada njoj nasuprot i naslanja se rukama na kamenu plohu. “Možeš lijegati s namjericima, čekati da zaspu. Jedan brzi udar nožem ...” Slijeganje ramenima ... “Poslije je lako!”

“Molim vas ...” Mećava užasa i smrti vija oko Maje. Ona se otima, hoće se istrgnuti nemilosrdnom stisku, ali ledeni prsti stežu još jače i bijega nema.

“A tek djeca!” Glas se ni ne osvrće na Majin očaj. Zna da joj je sve uzalud, da mu ne može pobjeći iz kandži, kao češljugar u krletki. “Samo, treba biti pažljiv, zar ne, malena?”

“Prestanite, preklinjem vas, pre ...” Prekinuti, treba prekinuti, treba se probuditi, sve je samo san, još jedna mora iz koje će izroniti oblivena znojem. Ovo ne može biti, ovo nije stvarno ...

“Ili ovce”, Glas je podrugljivo siječe novim valom studeni. “I koze ... Vidiš, malena, nije bitno čije oči i kakve, samo da su oči, puna tegla. Nego, kad bolje razmislim, i s ovcama je problem ... Pastiri nikad nisu daleko.” Glas zastaje, kao da razmišlja.

“Ptice!”, dosjeti se sa zloradošću. “Da, do njih nikome nije stalo. Lako bi ih i lovila, na lijepak. I ne treba ti snaga da ih savladaš! Ptice nisu loš ...”

“Prestanite, prestanite, k'o Boga ...” Sve je samo mora, nikada se nije popela do Kugine kuće i nikada do Kukova. Spava negdje pod vedrim nebom, ljeto je i noći su tople, ne kao ovdje, ovdje je samo zima, ledena studen smrti.

“Na kriva si vrata pokucala, ako ćeš njega zazivati!” Glas urlajući presijeca Maju, priskače joj i nadvija se nad nju, sitnu i bespomoćnu u spletu teških tkanina koje vijore kroz tamu, okivajući je u bjelinu kao mraz uranjele pupoljke. “Znam, malena, nije lako. Ali ne možeš reći da nemaš izbora: djeca, stoka, ptice ...”

“Prestanite! Ne mogu ...” Majin se glas lomi i pretvara u jecaj. Treba pustiti teglu, prokletu teglu, ali tegla ne da. Tegla je postala dio nje i ona je postala dio tegle, zajedno, nerazdvojni, dok se ne plati cijena.

“Došla si ovamo, malena!” Glas joj je tik uz obraz, lomi je ledenim dahtanjem, steže i drobi. “Znači da možeš! I da želiš! Nemoj reći da nisi slutila, da nisi znala od samog početka, otkako si krenula put Kugine kuće!”

“Ne ...” Jecaj postaje cvilež, noge više ne služe i tijelo pada na kameni pod, a ruke drže teglu, privijaju je sebi, na grudi, dok valovi hladnoće probijaju kroz deke, kroz košulju i mećava u njoj rastjeruje nadu u izbavljenje iz vječne zime.

“Ptice!” Glas se ruga kroz led, njegov luđački smijeh odjekuje spiljom. “To je dobra zamisao, malena, ptice bi baš bile prikladne za tebe. Doduše, oči su im male, puno će ih trebati da se napuni tegla. Ovčje su veće, a tek kravlje! Ljudske su dragocjenije, ništa čudno, teže je doći do njih ... A trebat će ti ih tisuće, malena, dok napuniš teglu! Tisuće da ih kopaš, možeš li to zamisliti, malena, svu tu sluz pod tvojim nožem, staklaste, podatne kuglice kako padaju u teglu? Tisuće njih, malena, tisuće!”

Glas odjednom zašuti. Hladnoća ne popušta, Maja ostaje ležati na tlu. Ruke stišču teglu, ne puštaju više, svaki je otpor uzaludan.

“Ili ...” Glas je promijenjen, tvrd, u njemu više nema ni trunke izrugivanja. “Ili mi donesi oči gorskog zmaja! Jedan će par biti sasvim dovoljan.”

3.

Polako! Polako, kad kažem! Kuda ste navalili, kao da sto godina niste jeli! Ti mali, daj taj komad ovamo! Znam ja da je najbolji, ne pričaš ti priču nego ja, prema tome davaj! Evo ti ovaj, ni to nije loše. Rekoh vam ja da se ovdje peče dobra prasetina! Još piva ovamo!

Što je bilo zadnje? Aha!

Dakle, svi znate da postoje zmajevi i zmajevi. Šumski zmajevi. Ne previše veliki, nikad ih nitko nije vidio da odnose išta veće od srne. Riječni zmajevi, što proždiru uglavnom ribu, ali, bogami hoće i djevojku kad ode na vodu, ako nije pažljiva. Što? Mali, ne budi bezobrazan, jedi tamo to prase i muči! Pa onda morski zmajevi - e, ti su gadni, dovoljno veliki da odvuku na dno karaku sa svom momčadi! Srećom po nas, ovo naše more, lijepo kakvo je, premaleno im je ...

Čuo sam od mudrih ljudi, kojima vjerujem, kako ima zmajeva oluje, samo ih nikad nitko nije vidio, dok skriveni u grmljavini lete kroz olovne oblake iznad polja i šuma. A jednom mi jedan Kitajac, što me gledate, da, pravi Kitajac, pričao kako kod njih po kućama drže malene zmajeve, kao što se ovdje nama oko nogu pletu psi ili mačke.

Kao što rekoh, postoje zmajevi i zmajevi ...

A najveći su i najstrašniji od njih gorski zmajevi. Kažu učeni ljudi da oni pamte pradavno doba kada je Stara Magija vladala svijetom. I da su pobjegli pred Znanošću i Tehnologijom i ljudskom ohološću duboko u podzemlje, u svojoj mudrosti sigurni da će njihovo vrijeme ponovno doći. I čekali su. Tisućljećima ... A kada je Veliki Rat srušio Tehnološka Carstva, i kada je od Znanstvenih Knjiga ostao samo pepeo da ga vjetar raznosi, i kada se Stara Magija vratila, kucnuo je njihov čas. Kao što su i znali da će kucnuti.

A priča se i to da je jedan pogled u oči gorskog zmaja dovoljan da se ostane na mjestu mrtav. I da onaj tko dođe u posjed njegovih očiju progleda njima i vidi svijet kakvim ga vide gorski zmajevi i spozna sve tajne i otkrije ključeve svih moći.

I kao što samo djevica može navesti jednoroga do položi glavu u njeno krilo, tako samo slijepi čovjek može ubiti gorskog zmaja.

Ili slijepa žena ...

* * *

... zrake kolovoškog sunca prže Majina leđa kroz tkaninu košulje, ali ona ne osjeća vrućinu. Hladnoća tegle u torbi pored nje doziva, poput malenog djeteta kad povlači majčine skute. Neutaživa se glad ledenog stakla gotovo daje opipati.

Prosjačka zdjelica pred njom stoji prazna u prašini. Svjetina se davno razišla s trga i sklonila pred suncem u hlad kamenih kuća, a nitko nije ništa ubacio. Maja u sebi sliježe ramenima, masa ionako nije došla dijeliti milodare. Okupila se na smaknuće. Objesili su ih po presudi Gradskog suda, a po zakonima zaranskog dužda. Trojica, drumsko im je razbojništvo dokazano kad je duždeva straža u njihovim bisagama pronašla vreću zlatnika i nekoliko komada nakita. Stvari je naričuća rodbina odmah prepoznala kao vlasništvo nesretnika nađenih tri tjedna ranije u jarku, na putu prema Benkovcu, prerezanih grkljana. Sve je to sudski službenik pročitao prisutnome puku, prije no što je osuđenicima svećenik dao posljednju pomast, a krvnik im nataknuo omče oko vrata i, na radost okupljenih, nogom odgurnuo drvene klupice pod njima. Maja se ne miče sa svog mjesta. Čuje korake stražara kako šeće pored vješala, oslanjajući se na koplje. Po naređenju dužda, a kako nalaže red i običaj, tijela će pod stražom visjeti do sutradan, na pouku i upozorenje svima koji misle kako je tuđi zlatnik najlakše zarađeni zlatnik.

Stražar se u svom obilasku oko vješala približava, a Maja igra svoju ulogu i podiže zdjelicu u smjeru škripe njegovih čizama. Stražar zastaje i Maja osjeća kako je odmjerava, sigurno razmišljajući bi li je bilo zabavnije šutnuti nogom ili podbosti drškom koplja. Do nje dopire smrad neopranog tijela, znojnog pod kacigom i žičanom košuljom. Stražar konačno odustaje, samo prezrivo pljuče prema njoj i okrene se.

Maji je svejedno, ionako nije tu radi milostinje. Pred njom su sati čekanja. Na suncu, do mraka, dok se trg ne isprazni i dok svi ne zaspu, dok se stražar ne umori, dok ne ode u stranu i ne zadrijema.

A tegla u torbi zavija od gladi, i hladnoća u valovima struji kroz Majino tijelo.

* * *

Trg je odavno prazan, sve su ulice puste. Maja čuje hrkanje ljudi pokraj otvorenih prozora u okolnim kućama. Iznad nje, preko kamene ograde balkona dolazi prigušeno stenjanje i dahtanje i ritmično škripanje stare postelje. U sporednoj ulici mjauče mačka, šišmiši lete iznad kamenih krovova. Negdje daleko, neka je konoba još otvorena, čuje se tiha ribarska pjesma. I more, šum valova dok uporno lupaju u kamene lukobrane zaranske luke, i more, voda dok se propinje i klokoće među drvenim bokovima vezanih brodica, i more, dok sluša tisućljetne priče zaranskih crkava.

Sutra će od njih čuti novu priču.

Noćni povjetarac njiše tijela, konopci škripe, usijecaju se u drvenu gredu. Stražar se već neko vrijeme ne čuje, mora biti više od sata da ga je Maja čula kako se udaljava, kako otkopčava remen, kako se mlaz tople tekućine rasprskava po kamenu. Mogao bi biti na drugoj strani trga, možda zaklonjen od pogleda u mraku kamenih zidova, gdje ga nitko ne vidi kako, naslonjen na koplje, drijema.

Maja tiho ustaje i vadi iz torbe teglu omotanu dekom. Jednom je rukom privija uz sebe, drugom uzima štap i tiho, polako zakorači prema stenjanju konopaca. Suspreže dah dok njeni opanci prelaze preko uglačanih kamenih ploča, svakog časa noć može proparati bijesan povik.

Ali povika nema, stražar sigurno spava i Maja prstima napipava drveni stup platforme. Ruka je vodi do stepenica, penje se njima. Daske su pod njom solidne, tihe, nijemi saučesnici što ne škripe.

Na platformi, Maja prilazi prvom tijelu. Smrt visi pored nje, osjeća njen smrad, vrući zadržan dan mrtvih leševa. U sebi sretna da ništa nije jela, Maja tiho spušta teglu na daske pored prvog vješala, gdje je ne mora tražiti, gdje je može odmah opipati, gdje joj je pri ruci. Prstima oslobađa žicu što drži poklopac i otvara teglu, iz nje kulja studen.

Maja izuva opanke, bosim će se nogama lakše popeti. Iz džepa vadi nož, oslobađa ga iz korica, odlaže ih pored tegle. Zubima zagriža čelik, još jednom osluhne ne bi li čula stražara, ali on i dalje spava, skriven tamom, i Maja zna da više nema nikakva razloga za odlaganje.

Maja čvrsto grabi drveni stup i povlači se prema gore, obuhvaćajući drvo stopalima. Još je kao djevojčica bila spretna i penjanje joj na stabla nije predstavljalo nikakav napor, sve dok ga nije iskorijenio odgoj primjeren kćeri Vrhovnog suca. Treba joj nekoliko znojnih trenutaka da se u tišini uspne na vrh vješala. Greda je čvrsta, drži je dok dođe do daha. Naslanja se na nju i opipava konopac, isteže se sve dok lijevom rukom, pipajući po njemu, ne dohvati kosu pogubljenog.

Želudac joj se steže dok prstima prelazi preko razbojnikovih ušiju. Brzo, namjerno ne istražujući. Ne želi ga zamisliti, ne želi steći nikakvu predodžbu o njemu. Prsti u groznici pipaju najkraćim putem do lijevog oka, kapci su mu zaklopljeni. Maja uzima desnom rukom nož iz zubiju, prstima lijeve rastvara kapke. Ne razmišlja, samo je jedan cilj pred njom, sve je drugo istisnuto, i zgražanje, i gađenje, dok, oblivena znojem, tresući se, prinosi vrh noža. Zaustavlja dah, zabada oštricu pod staklastu

kuglu i grozničavo je, gotovo nesvjesnim trzajem ruke, izvlači iz duplje, kidajući sve veze. Oko, ljepljivo i hladno, ispada u njen dlan.

Maja suspreže vrisak. Prolazi nekoliko trenutaka napetog iščekivanja, ali ništa se ne događa, nebo ne pada na nju, ne spaljuje je munja Njegovog gnjeva. Maja se pribire, prstima prevrće iskopano oko, osjeća gadljivu ljepljivost. Tako lako, pomišlja. Kao da je to radila godinama.

Dosta, presijeca se, još je puno posla! Tu je još i desno oko, prstima hita prema njemu, pipa i iznenađena zastaje kad osjeti izrezani komad tkanine na njegovu mjestu i vezice kako se gube u kosi. Povez! Podiže ga, opipava nabore mrtve kože gdje su nekad bili kapci, i ožiljak. Jedno oko, pomišlja Maja, jedva se suzdržavajući da ne prasne u smijeh. Njen grijeh iznenada izgleda nešto manji, osjećaj je ironičnog olakšanja pokreće i ona hitro silazi s vješala, dohvaća teglu i spušta svoj plijen u nju. Tegla kao da hoće zapjevati od radosti, a hladnoća traži još, i Maja se penje na drugo vješalo, i na treće, i ne zna koliko joj je vremena trebalo za iskopati svih pet očiju. Znojna, ljepljivih prstiju, sprema nož, zatvara teglu, obuva opanke, grabi štap i bježi niz drvene stepenice u mrak gdje je ostavila torbu. Hvata je i nestaje s trga, ostavljajući usnulog stražara i tri tijela da se njišu na povjetarcu.

* * *

Par sati kasnije, Maja dolazi do pred Kopnena Vrata i u zaklonu tame čeka prve pijetlove i njihovo otvaranje. Neprimjetna u grupi trgovaca, napušta Zaru prije no što se podigne galama i prije no što se stražar prisjeti da ju je vidio kako je cijeli dan sjedila na trgu.

Jer, svi će odmah shvatiti da su iskopane oči dio opake čarolije. A vještice u Zari završavaju na lomači.

I tek mnogo milja kasnije, Maja se odvaja iz kolone trgovaca i nestaje u sigurnosti vrelog kamena, cvrčanja cvrčaka i udaljenog meketanja koza. Noge pod njom popuštaju i ona u jecaju pada na koljena, previja se i povraća kiselu tekućinu. Slijeva joj se niz bradu dok vrišteći grabi teglu iz torbe, podiže je objema rukama u zrak i zamahuje prema kamenu. Ali, studen joj struji kroz staklo niz ruke, smiruje je, tjera joj muklo probadanje iz prsiju i Maja iznemoglo privija teglu sebi. Hladnoća godi u vrelini, i ostaje joj samo jecaj, bespomoćnoj u spoznaji da je zauvijek prokleta.

4.

Što je, zapelo u grlu? Ništa, ništa, tek je počelo ...

Znate, ima jedna nevolja s razbojnicima ... Ma ne, ne to što su razbojnici, i lopovi i koljači, sve je to u redu. Premalo ih završi na vješalima, to nije dobro ... Tako je tegla sljedećih nekoliko tjedana ostala na tih prvih pet očiju.

Ali, dolazila je jesen. Dan po dan, kolovoz polako postao rujan, a ptice sa sjevera stale stizati u Kotare, ne bi li u toplom ulovile još kojeg kukca prije no što se otpute preko mora, dolje, gdje je cijele godine bez snijega i mraza ...

A onda krenu lovci. Ne samo u Kotarima, po cijeloj Dalmaciji, po otocima, posvuda. Odu u šikare i razvuku mreže, love grmuše, i slavuje, grdeline i čižke, girlice, kasnije i drozdove. Samo čekaju negdje sa strane, da ih dovoljno uleti, pa priskoče da ih ispetljaju. Po kojeg ljepšeg grdelina ili girlica bace u krletku, pa prodaju na radost bogatim gradskim gospođicama. A ostalo ... Ostalome zakrenu vrat, pa u torbu. Zašto?

Pa, sinko, da je pravo vrijeme, i da smo mjesto ovog praseta naručili ražnjeve s po dvadesetak grdelina na svakom, i još koji bokal vina uz to, vidio bi ti zašto ...

* * *

... prsti polako opipavaju trnovite grane kupine, oštro lišće grebe sitnim trnjem po Majinim nadlancama dok nanosi lijepak od imele. Ptice se polako bude, zora je sve glasnija, i Maja zna da ima malo vremena prije no što se rasprše po grmlju. U njenoj torbi tegla gladno doziva.

Negdje iz daljine čuje se magare, njakanje para zadnje krpe tame nad makijom. Sigurno u gustišu ima još lovaca. I lijepak je dobila od jednog od njih. Lako mu je platila, nije mario što je slijepa.

Maja se zavlači u grmlje. Mora čekati, osluškiivati, pamtiti gdje se ptice zadržavaju, gdje prelijeću s grma na grm, dozivajući, stalno dozivajući, sa svih strana, odajući se njenom uhu dok traže kukce i obilaze grane pune još nezrelih plodova.

Prva se hvata gotovo odmah. Sjenica, Maja ih je još kao djevojčica naučila raspoznavati. Trenutak oklijevanja, možda treba pričekati, panični će zov privući druge, ali tegla tjera, nezasićna i neumoljiva.

Maja priskače grani. Prsti u trenu hvataju toplo, maleno tijelo, povlače sebi, odvajaju slijepijene noge i krilo od grane, perje se lijepi za dlan. Ptica se ne predaje, glasno protestira i sitnim kljunom odvažno udara po Majinom prstu, ali palac brzo pronalazi pravo mjesto, snažno utiskuje noktom u zatiljak, i u trenu je sve gotovo. Maja mehanički grabi nož, brzo, bez razmišljanja, kao što je to činila već stotine puta. Razmišljanje je suvišno, razmišljanje je pogubno ... Spretnim zahvatom hladnog vrha

vadi sićušne oči i malene kuglice završavaju u gladnoj studeni stakla, a tegla tjera dalje, do ruba treba još tisuće ptica ...

I dok Maja sprema nož i povlači se natrag u zaklon sjene, led joj neumoljivo okiva još jedan djelić duše.

* * *

A noću, kada je sve oko nje tiho i tek sova zahuče kroz krošnje maslina, Maja sjedi zgrčena, ruku obavijenih oko koljena i u svakom se naletu sna pred nju istresaju mrtva tijela, malena, bespomoćna, zgrčenih nožica ... Ona se trza, pokušava ostati budna, ali novi val more navaljuje i malene je glave nijemo gledaju. Crne duplje zure u nju, prazne, maleni ponori, stotine, tisuće bezdana u koje pada. Trzaj. Mora ostati budna, iz bezdana više nema povratka, ali iscrpljenost je nadmoćnija i prsti odmataju žicu, ukočeni, promrzli, skidaju poklopac. Tegla doziva i Maja se sunovraćuje u nju, tijelo pada u ljepljivu masu očiju. Oči su svuda oko nje i Maja se utapa u njima, hladnoća steže sa svih strana, svaki je novi zamah slabiji od prethodnog i ona tone. Oči joj nadiru u usta, otvorena u krik, i guše je, tijelo joj se hoće trgnuti, ali snage više nema. Mora pobjeđuje, savladava ga i ruši u nekoliko sati polumrtve usnulosti bez sna, san je nepotreban, san je opasan, san znači kraj ...

5.

Ma, što te smeta taj pas? Nanjušio gdje se dobro jede, pa navratio. Na, dođi! Što je, mali, gladan? Hoćeš kost? Ma, znam ja da hoćeš, svakako da hoćeš ... Dobar si ti, dobar ...

Gdje sam ono stao? Jest ...

Ta je jesen obećavala biti tiha, mirna. Ali, kako su dani postajali kraći, a kiše sve dulje, postalo gadno ...

Nije to počelo iznenada, nijedna vojna ne krene samo tako, bez da se njen smrad ne da nanjušiti bar par mjeseci prije. Već su se u ljeto vidale osmanlijske čete kako prilaze granici, sve nešto odmjeravajući i obilazeći. Tu i tamo jurnu, ali uhvate maglu prije no što se itko stigne pošteno dignuti na oružje. Pa kad su to patrole dojavile mostarskom hercegu, on odlučio pojačati obranu i poslati glasnika zaranskom duždu. A kako su bili saveznici, dužd smjesta dao pet četa, od toga jednu plaćeničku, i jednu bateriju topova, da se ojačaju mostarske zidine. Dobro se još pamtio rat s bihaćkim sandžakbegom, a nitko pametan ne smeće s uma da Bihać i nije tako daleko od Zare kao što to na prvi pogled izgleda.

I, bogami, do listopada opasno zamirisalo na krv. Do vojske i naroda dopro glas da su se hercegove trupe pograbile s Osmanlijama na Kupreškom polju i da su ih, Bogu hvala, zaustavile, ali da su to skupo platile.

Pa je dužd brže-bolje digao još ljudi, i dodao još dvije plaćeničke čete, i vod musketara, i komoru, i sva je ta sila, dobro potkožena i opremljena, krenula uz obalu, pa put Duvna. A s druge se strane digli begovi i age, bilo je to podosta vojske ... Valjda su procijenili da je par godina mira dovoljno da se svi ulijene i da je pravi trenutak da se nešto ugrabi na brzinu.

A uz vojsku je krenula i Maja, svi već pogađate zašto ...

* * *

... samo još povremeni jauk umirućih negdje iz daljine. Maja čeka u zaklonu, osluškuje, ali više nema nikoga, pljačkaši su leševa već davno otišli dalje, za bitkom. Borba je trajala cijelo prijepodne. Skrivena u gustom šipražju, rukama grčevito stežući teglu, Maja je slušala sudar dvije konjice, topot kopita u galopu, njištanje konja, zveket čelika, divljačke urlike mržnje i prestravljene krikove sasječenih, probodenih i prignječenih pod oborenim životinjama.

A onda je prestalo, naglo kako je i počelo, i polje je ostalo prepušteno lešinarima. Do duboko u noć trajalo je pretresanje mrtvih i dokrajčivanje živih.

A Maja je čekala, strpljivo, bez žurbe, zlato joj i sjajni oklopi ionako ništa nisu značili. A ni vrane nisu mogle baš sve isključati.

I sada, kada je potpuno sigurna da je više nitko ne vidi, Maja vadi teglu i otvara je. Gladna studen liže rukama dok uzima nož i tiho kreće na posao. Jer, pred njom je još samo nekoliko sati do svitanja.

Prva tijela leže nekih stotinjak koraka od njena skrovišta. Maja se prigiba i opipava, skorena krv po licu i kosi, kaciga se otkotrljala negdje u stranu. Oči su razgoračene, Maja prinosi nož. Ubod, trzaj, još jednom, drugo oko, brzo, mehanički. Baca oči u teglu, hvata je ljepljivim prstima za rub otvora i nosi do sljedećeg. Pao je na trbuh, Maja ga hvata za kosu, podiže glavu, vadi oči i ide dalje. Konj, vadi jedno oko, hvata glavu, hoće je podignuti. Teška je, podmeće štap kao polugu.

U daljini pijani smijeh i nečiji urlici, jedan, drugi, još jedan, dug i konačan. Nekog su našli živog ...

Maja ide dalje, od tijela do tijela, prevrće ih, podiže, ponegdje leže po desetak jedno na drugom. Znoj joj oblijeva tijelo, mišići počinju boljeti, nokti zapinju za blatni čelik oklopa. Maja se ne obazire, grozničava, prsti kao u transu hvataju za remen i povlače.

Više nije ni svjesna svojih pokreta, ruke rade same. Oko, nož, u teglu, oko, nož, u teglu, oko ...

“Sigurno se radi o moćnoj čaroliji.”

Traje nekoliko ukočenih sekundi dok Vojnikov glas potpuno prodre kroz njeno bunilo. Tijelo joj zastaje u pola pokreta, presječena daha. Prsti grčevito stežu nož. U potrazi za očima ruka se bila zavukla pod tijelo, Maja je ostavlja gdje jest. Možda nije vidio nož, kad bi bio nepažljiv ...

“Nemoj ni pokušavati!” Gotovo nježno, hladni joj čelik pada na lijevo rame, oštrica opasno klizi uz vrat, jači trzaj i gotovo je. Maja se opušta, zna da ga ne može iznenaditi.

“Ubit ćeš me?” Tiho, mirno, bez straha. Sad, kada je uhvaćena, gotovo joj je svejedno.

Vojnik zastaje, kao da ni sam nije siguran, oštrica se ne miče. Snažna ruka poseže za teglom i povlači, Maja pušta, odnosi joj je. Nekoliko trenutaka tišine, potom joj se tegla vraća natrag u prste, hladnoća im stakla gotovo godi.

“Tvoje oči za ove oči?”

“Kako znaš?” Bez iznenađenja, kao da je to više i važno ...

“Zvuči logično ... Ili to, ili si potpuno skrenula.”

“Ubit ćeš me?” Maja ponavlja pitanje, i tek ga onda postaje potpuno svjesna, stresa se i ušutkuje skriveni glas u dubini svoje duše i nada se da je Vojnik nije dobro čuo.

Jer, u pitanju je tinjala malena iskra nade ...

Težina mača nestaje s Majinog ramena, čuje kako se čelik vraća u korice. “Dovoljno je bilo mrtvih za danas ...”

* * *

Glave, male, pernate, glave, teške konjske, iskeženih zubiju, glave posvuda, ljudske, raskoljene sjekirom, rascopane buzdovanom, okrvavljene mačem ... Gledaju je svojim mračnim dupljama, bez glasa, ponori, bezdani koji je usisavaju u sebe, i jedan veliki plavi vrtlog. Staklo, plavo staklo, nikada nije pitala za boju, ali zna, sigurna je, mora biti tako, tegla je duboko plava, olovno plava, teško plava, studeno plava. Sve je oko nje ljepljivo, vlažno, u kovitlacu, vlažno, toplo, vlažno, vlažno ...

* * *

Maja se budi u trzaju, u krik, nešto je bilo toplo na njenom licu, nešto toplo je odskočilo od nje, zalajalo. “Miran ...” Vojnikov glas negdje iznad nje. “Miran ... Dobar pas ... Dobar ... Dobar si ti! Hodi! Evo ti malo, znam ja da ti to voliš, miran ...”

Pas više ne laje, Maja čuje njegovo glasno mljackanje.

“Tvoj?”

“Najsretniji pas, sretniji od mene ... Ničiji ...” Do Maje dopire miris sira i slanine, ona se pridiže na ruke. “Hoćeš?”

Sir je tvrd, ali ukusan, sočna je slanina najbolje što je Maja jela u zadnjih nekoliko mjeseci. “Koje je doba?”

“Negdje oko podneva. Dugo si spavala. Nije ni čudo, koliko si leševa popremetala ...”

“Neki su ti od njih bili drugovi ...”

“Ja sam plaćenik, draga moja. Jedino me zanima kesa svaki mjesec i glava na ramenima da je primi.”

Maja ne odgovara. Vojnik dodaje još jedan komad slanine psu, i jedan njoj.

“Pustio si me ...” Vojnik češka psa, zastaje, kao da je tek sad čuo Majino pitanje. “Oči ... Pustio si me ... Da ih stavljam u teglu.”

“Nisi nikoga ubila, jesi li?” Maja odmahuje glavom. “Ostalima je svejedno. A ako će tebi pomoći ... Ne izgledaš loše. Ako čarolija stvarno proradi, izgledat ćeš još bolje, pa mislim, možda me se sjetiš ...”

Vojnikov je smijeh opor. Maja šuti, žvače slaninu, okus joj se razlijeva ustima. Pas obilazi oko njih, Maja zamišlja njegove tužne oči kako moljakaju. Vojnik mu dobacuje još jedan komad, hrskavica se lomi u stisku snažnih čeljusti.

“Do vrha?”

“Što?”

“Moraš napuniti do vrha?”

Maja kima glavom, reže komad sira i žvače ga.

“Imaš ti toga još dosta”, primjećuje Vojnik. “Doduše, kakva su vremena došla, brzo ćeš ti to ...”

“Ako me prvo ne ubiju.”

“Uvijek postoji i ta mogućnost ...” Vojnik zašuti na trenutak. “Samo ljudske oči?”

“Bilo kakve. Samo da je puno do vrha. Ili ...”, Maja se prisjeća Glasa u pećini. “Ili oči gorskog zmaja. Jedan bi par bio dovoljan.”

“Gorski zmaj? Čuo sam gdje živi jedan. Gore, u Bosni ...” Maja zastaje u pola zalogaja, prizvuk prijedloga visi u Vojnikovu glasu. Da li je moguće ...?

“Odvest ćeš me tamo?”

Vojnik se nasmije. “Pa da umrem čim ga pogledam u oči?” Smijeh prestaje, Vojnik se naginje prema Maji. “Nitko još nije pogledao gorskog zmaja u oči i preživio, mala.

Pogled im je kao plamen, prođe ti kroz zjenice i spali te na licu mjesta. Ostane samo izgorjelo pečenje od tebe!”

“Ja nemam zjenica”, primjećuje Maja.

“Ti ne možeš ubiti zmaja.”

“Možda i mogu. Hoćeš li me odvesti? Ti znaš gdje je, znaš kako tamo doći. Oko nas se ratuje, znaš kako proći pored Osmanlija ...”

“Koliko me plaćaš?”

“Plaćam ...?”

“Da, mala. Živiš u svijetu u kome ništa nije besplatno. A ja sam plaćenik. I kao što si maločas sama rekla, okolo se ratuje. Moram kruh zaraditi!”

Maja zna da Vojnik zna tko je ona. Bog zna otkuda, okolo se pričalo i negdje je čuo o njoj, i kad je vidio, sve je povezo. Zna da bi joj bio koristan i hoće to naplatiti. Proklet bio! Ali, uistinu bi joj mogao pomoći. Mozak se vrti u krug, ne želi ga izgubiti. On joj je možda jedina prilika, jedina nada da prekine moru, jedini put natrag.

“Pola”, Maja konačno procijedi.

“Pola čega?” Vojnik dobro zna na što Maja misli, ali hoće čuti od nje, hoće da sve bude javno, bez skrivanja, makar između njih dvoje i pred psom koji žvače zadnji komad slanine.

“Pola novljanske kneževine. Od Jablanca do Maslenice. I gore u brdo.”

“To je lošiji dio”, primjećuje Vojnik.

“Možda ...”, slaže se Maja. “Možda i ne. Ako smo oboje pametni, pa prepolovimo carine ... Trgovcima je svejedno da li plaćaju jednom knezu, ili dvojici. Samo ako je iznos isti. Ako idu uz obalu, ne mogu nego preko tvojeg dijela. I mojeg. Dajmo im još i zaštitu, koju i sada imaju, i koje dobro konačište ... Radije će obalom nego kroz Liku i preko Knina. Pola”, zaključuje Maja. “Od Jablanca do Maslenice. Kad ...”, dodaje značajno, “ ...postanem novljanska kneginja.”

Vojnik šuti, razmišlja. Maja zna da je razumio što mu je zadnje rekla. Kneza će morati svrgnuti, urotom ili ratom, što bude lakše.

“Recimo da je to najbolja ponuda u ovom trenutku”, Vojnik konačno odlučuje.

“Prihvaćam. Pola, od Jablanca do Maslenice. Kad postaneš novljanska kneginja.”

Vojnik joj pruža ruku i Maja je stišće, pogodba je sklopljena, na dobro ili zlo.

“Možda bi mi se trebao pokloniti”, zadirkuje ga Maja.

“Pokloniti! Kome?”, nasmije se Vojnik. “Još nisi kneginja, pa da ti se klanjam. A kad postaneš ... Ja ću biti knez, pa smo opet na istom!”

6.

Nego što si mislio, prijatelju? Da će netko ići na gorskog zmaja za kneginjin poljubac, što li? Mladiću moj, sočnih poljubaca ima na sve strane, to što ti još nisi operatio ... Ali kneževina, dragi moji, pa još na dobru mjestu, gdje samo sjediš i odmaraš, a zlatnici ti sami skaču u kesu! I sve to da se nudi nekom kao što je bio Vojnik, bez roda i imena, sitnoj barabi što je za tuđe zastave i šaku para mač krvavila ...

To ne pada svaki dan, prijatelji moji, i za to se, bogme, vrijedilo pomučiti!

Srećom, Vojnik je uistinu znao gdje je gorski zmaj. Čuo je jednom za njega, slično kao što i vi večeras slušate mene, preko krigle piva. Pričao mu neki trgovac koji je dobrano prokrstaro Bosnu, uzduž i poprijeko, i sve vidio i čuo. I taj mu je čovjek rekao kako jedan gorski zmaj počiva u srcu Igmana. I kako mu je tamošnja raja pričala da se hoće spustiti iz mračnih šuma igmanskih u dolinu Miljacke. A jedan ga je hrabar momak za dobru paru poveo u ruševine drevnoga grada Sarajeva, za koga legenda kaže da je prvi put rušen baš u predvečerje Velikog Rata, i tamo mu pokazao mjesto gdje zmaj oštri kandže.

Kao što rekoh, Vojnik je znao gdje je zmaj. I kao što je Maja primijetila, znao je i kako se neprimijećen provući iza osmanlijskih linija, dalje od vojske i od rata. I tako su njih dvojice krenuli, ponadavši se mirnom putu ...

* * *

... pas ih je prvi nanjušio, i stao režati. Vojniku nije trebalo dva put reći, pograbio je Maju i jurnuo s njom u grmlje uz put. Pas za njima, stisnuo se uz Maju. Zalijepio se za njih od prvog dana.

“Trojica. Četvorica, možda.” Topot je kopita sve bliže, brzi galop šumskom cestom. Predvečerje je.

“Vojnici?” Maja stiće psa uz sebe, drugom rukom steže štap.

“Tko drugi? Neka prođu!” Maja napeto čeka. Konji su tu, na dohvat, iza okuke, još nekoliko trenutaka i projurit će pored njih, ni ne primjetivši ih u sumraku.

Iznenada, Maja čuje kako se jedan konj uz njištanje propinje, a ostali staju gotovo u mjestu. Čuje nemirne konje i jahače koji se smjesta hvataju sablji i pogledavaju svuda oko sebe.

“K vragu”, procijedi Vojnik. “Dobri su im konji, nanjušili su nas.”

Maja stišće psa sebi, ali konjanici su upozoreni, konji ržu, kopita se vrte u krug i razbacuju zemlju, kišom natopljenu. Ruke zatežu uzde, oči pokušavaju prepoznati zasjedu u spletu sjenki, desnice čvrsto drže sablje. Jedan im jahač prilazi bliže, konjsko tijelo lomi grane i, u tom trenutku, pas se trga iz Majinih ruku i zalaje.

“Ovdje!”, Maja čuje povik i ostale jahače kako se zalijeću prema njima. Rukom posize za Vojnikom, ali on više nije pored nje, izlijeće uz urlik.

“Pazi!” S druge strane, bjesomučno lajanje psa.

“Pseto kaurinsko! Drži ga!”

“Ne daj! Sijeci ...” Krik, njištanje konja, padanje tijela u mokro blato. Lomljenje grana, zaprepašteni povici.

“Oko njega, ne daj ...” Topot kopita, konji, zveckanje čelika, konj, grane, kopita. Sablja o mač, mač o sablju, čelik na čelik. Oštrica udara o oklop i odbija se, fijuk mača kroz zrak, kletva presječena u pola, i topao, krvav, težak pad s konja.

Preostala se dvojica odmiču, Vojnikov mač zviždi kroz studeni sumrak. Napad, urlik, kopita. Krvožedno zveckanje čelika, vrisak, pad. Kopita, zadnji dolazi s leđa, dok još mač nije ni izvađen iz tijela. Zvižduk sablje, psovka, prekasno je za obranu. Vojnik se baca u stranu, pucanje grana, tijelo se kotrlja. Propinjanje konja, okret i novi nalet.

Maja je na nogama, tlo podrhtava pod kopitima zapjenjene životinje. Hvata štap, grabi ga poput koplja i, vođena topotom i lomljivom, slijepo nasrće iz grmlja.

Jahač je ne opaža na vrijeme i vrh se štapa zabija u pancir na njegovim prsima. On gubi ravnotežu i stropoštava se iz sedla, dok kopita odlaze dalje, u šumu.

“Kujo nevjernička!” Maja zamahuje štapom u smjeru kletve, drvo udara u čelik i odbija se. Snažna ga šaka grabi, trga iz njenih ruku, dere kožu na dlanovima. Maja se okreće i trči, teški koraci za njom, u tom trenutku režanje, psovka, zamah sabljom, kratkotrajni cvilež. Trk, grana, noga joj zapinje i ona pada u lišće, kotrlja se u stranu, posize za nožem, ali prekasno. “Čakijom bi ti, da ti jebem majku!” i čizma udara u podlakticu, drška izlijeće iz dlana, a čizma gazi i bolno gnječi ruku u blato.

Trenutak tišine, zaustavljen dah, iščekivanje udarca i, u tom času, prigušen krik, skoro cvilež i zadnje se tijelo polako slaže pored Maje. “Znaš, možda bi ti stvarno mogla ubiti tog zmaja”, Vojnik cijedi dok je podiže. Na trenutak je ostavlja samu, potom joj prilazi i vraća nož u ruku.

“Pas?”

“Jebi ga ...”

Maja ništa ne govori, jedva stoji, naslanja se na drvo i duboko diše. “Konji? Znam jahati ...”

“Zaboravi, pobjegli su. A i da nisu, teže nam se sakriti s njima. Hajde, završi pa da idemo ...”

“Da završim?”

“Oči ... Za slučaj da ipak ne nađemo zmaja.” I Maja vadi teglu, otvara je i, u tišini, dok Vojnik gleda, puni je s osam komada. Zatvara studeno vrelo, sprema nož, prilazi psu i spušta se na koljena pored beživotnog tijela. Zadnji ga put miluje po glavi, slijepljena dlaka, krv joj se razmazuje po prstima, i prekriva ga lišćem na koje slaže nekoliko težih grana.

* * *

Oko njih tišina šume, tek tu i tamo zov sjenice ili brgljeza što traže hranu kroz snijeg. Noge prte uz rub čistine, stopala su vlažna u bijeloj igmanskoj hladnoći.

Sarajevo su zaobišli prije pet dana, ne ulazeći u splet ruševina. Čobanin, koga su sreli dok je tjerao ovce u kotlinu, kleo im se da je baš noć prije čuo zmajev let i da je zmaj kružio par puta nad šumom, dok nije nestao u oblacima koji poput teške zavjese zastiru vrh planine.

Kako god bilo, što se više penju, zmaj im je sve bliži.

Tišina tiska, kasno je popodne i polako se hvata mrak. Vojnik zastaje, Maja čuje da je više ne prati. Okreće se, čini joj se da nešto traži, zagleda, našao je.

“Ovamo”, poziva je Vojnik. Maja prilazi njegovu glasu, on joj pomaže da siđe u nešto nalik urušenom jarku. Dlanom se oslanja na snijegom prekriveno deblo palo preko jarka i spušta se. Vojnik je vodi do ulaza podgrađenog drvenim gredama. Zemunica? Pećina?

“Stari podzemni hodnici, i rovovi oko njih”, odgovara Vojnik na nepostavljeno pitanje. “Vojno, možda čak i iz Velikog Rata. Ali, stalno netko dograđuje i popravlja, ljudi idu u šumu po drva i plodove. Hoće i u lov, pa ne vole da ih noć zatekne bez krova nad glavom.”

Vojnik je povlači unutra. Maja se saginje, marama kojom je prekrila kosu zapinje za drvene grede. Prolaz je nizak i idu polako, Vojnik pipa po zidovima, pazeći na svaki korak, tama je ...

“Poznaješ ove prolaze?”

“Ne, ali čuo sam za njih. Od istog koji mi je rekao i za zmaja ... Ima ih posvuda po planini i nitko živ ih potpuno ne poznaje.”

“Da ja idem naprijed?” Vojnik na trenutak zastaje, zatim je pušta. Oboje znaju da je svejedno, a Maja je naviknutija da tapka u tami.

* * *

Duplje je netremice gledaju, zure, pilje u Maju iz tame, svuda su oko nje po snijegom prekrivenim granama. Sve se bijeli, nevino i čisto u svojoj hladnoći, čistina pred njom, šuma iza nje. Maja se okreće, suza joj teče niz obraz, po prvi put tko zna od kada, i pruža ruku pticama. Ali, ptice je i dalje samo gledaju. Maja im hoće prići, korak, još jedan, i tada ptice kao jedna polijeću. Slijepe se ptice u treperavom kovitlacu krila uzdižu s grana, sudaraju se, kao obezglavljene udaraju u stabla, u nju, padaju, na tren zbunjene, potom pokušavaju ponovo, oslobađaju se, penju i uzdižu, sve više, put olovnog neba.

Maja ostaje sama, jato se gubi u visini, u planini.

Tada do sebe čuje Glas, po prvi put otkako je sišla s Kukova, tih, bez poruge, gotovo nježan. “Slijedi ih!”

I Maja prati jato, žuri da joj ne pobjegne. Noge propadaju u snijeg, posrće, svaki korak iscrpljuje, znoj joj probija cijelim tijelom. Preko čistine, pa u šumu, duboko, u snježni mir stoljetnih stabala. Nailazi na rov i ulazi u njega, i u podzemni prolaz, prepoznaje ga, opipavala ga je. I nalazi Vojnika i samu sebe kako spavaju, stisnuti jedno uz drugo u vlažnoj hladnoći, umotani u deke. Za leđima im urušena zemlja i grede, nisu mogli dalje ...

Ali Maja prolazi i ulazi dublje u podzemlje. Zidovi i strop i pod više nisu od zemlje, tvrdi su, hladni, i Maja ide dalje, dublje.

Iznenada, neobjašnjivo, Maja je ponovno u snijegu, vani, ali snijeg više nije bijel, snijeg je krvavo crven, i dvije goleme duplje gledaju u nju, a Glas se pobjedonosno smije i gubi u daljini ...

* * *

“Nadam se da nismo džabe kopali”, Vojnik mrmlja dok odmiče posljednju gredu. Ruke su blatne od zemlje, odjeća upija znoj tijela.

“U snu me je doveo ovamo”, ponavlja Maja. “I sljedećeg sam trena stajala pored mrtvog zmaja.”

“Tko je on, uostalom?”

“Moj gospodar. Bar dok ne napunim teglu ...”

Vojnik ne odgovara. Prolaz je pred njima uzak, ali konačno ipak prohodan. Vojnik uzima baklju koju su pripremili, pali je i provlači se prvi. Maja za njim, ulaze dublje,

pod prstima osjeća hladne zidove. Pucketanje baklje i odjek njihovih koraka razbijaju tko zna koliko staru tišinu hodnika, koji možda stoljećima čuvaju svoju tajnu.

Maja ne zna koliko vremena prolazi. Vojnik šuti, idu dalje, u mrežu prolaza, u velike prazne prostorije, u nove hodnike, dublje i dublje.

Iznenada, Vojnik zastaje, ulazi u prostoriju, osvjetljava, gleda uokolo. Maja štapom udari u nešto, posiže rukom, prsti opipavaju. Letve, glave čavala zabijenih u drvo, sanduci, naslagani jedni na druge. Za razliku od prethodnih, ova je prostorija puna.

“Ovo sam već vidio”, s tjeskobom u glasu.

“Što je to?”

Vojnik ne odgovara odmah. Maja prstima prelazi preko sanduka, zapinje za drvene rubove.

“Ponekad ga se netko domogne”, Vojnik promrmlja. Maja prati njegov glas dok obilazi skladište. “Starog oružja, još iz Velikog Rata!”

“Ali ... Veliki je Rat bio prije više od tristo godina!”

“Istina ... Ali oružja još ima. Po starim utverdama, pod zemljom, u ovakvim skladištima. Trgovac mi je priznao da se u Bosnu i otputio u nadi da će ga naći.”

“Htio ga je prodati?”

“O, da”, Vojnik oporo odvrća. “Itekako. Staro oružje, draga moja, iz Velikog Rata ... Ubojitije od najskuplje kubure i najbolje muskete. Čuo sam za oružja s kojima je obični pješak jači od topa. To se plaća suhim zlatom. I plemićkom titulom, i zemljom, samo ako zatražiš, a imaš što za ponuditi. Jednom sam se borio za kralja koji je imao starog oružja u arsenalu. Ne puno, ali dovoljno da preokrene bitku u njegovu korist, ako kola pođu nizbrdo. Tada su mi i pokazali kako se time služi. Srećom, mačevi i samostrijeli su nam bili dovoljni.”

Maja zastaje i razmišlja, Glas je bio taj koji ih je ovamo doveo. Znači, ovdje ima oružja kojim mogu ubiti zmaja. I po koje će se kasnije, kad dobije natrag vid, vratiti. I s kojim će naoružati vojsku na čijem će čelu ujahati u Novi ...

* * *

Zmaj je pred njima, na čistini. Maja leži iza debla oborenog stabla, deka ispod nje, još jedna prebačena preko leđa. Promrzla, suspregnuta daha, sakrivena ispod grana, pokrivena napadalim snijegom. Vojnik joj leži zdesna, stotinjak stopa dalje. A Zmaj je pred njima.

Maja čuje srneće kosti kako prskaju u snažnim čeljustima, dok zubi kidaju komade mesa s trupla pod moćnim kandžama. Čuje zmaja kako guta zalogaj i zadovoljno

dahće, krila mu počivaju u snijegu. Čuje gavrane, poskakuju uokolo i na sigurnoj udaljenosti čekaju priliku. Ogroman, stotinjak stopa, rekao je Vojnik.

Tome je već dva dana, prtili su snijeg, natovareni oružjem, i mračilo se, kad ga je Vojnik spazio kako leti u daljini i kako se obrušava i nestaje među stablima. Tek su sljedećeg jutra kroz gole grane opazili gavrane kako kruže. Ptice, pomisli Maja ... Slijedi ih, rekao je Glas u snu.

Pažljivo su prišli čistini i našli napola pojedeno tijelo srne, i znali su da će se zmaj vratiti. Vojnik je isplanirao zasjedu i postavio je pod okriljem mraka. Sakrili su se dvjestotinjak stopa od tijela, tako da ih se ne vidi iz zraka, niti s tla. A sniježilo je, bez prestanka, cijele noći, i do jutra je prikrilo njihove tragove.

Maja steže cijev, izrađenu od njoj nepoznatog materijala. Vojnik joj je pokazao kako se skidaju zaštitne kape, kako se razvlači i kako se podiže nišan. I kako se cijev okreće na cilj, kako se drži i kako se stisne dugme ...

Pored nje, u snijegu, još su dvije takve cijevi, sklopljene i zaštićene. Ne daj Bože da ustrebaju, procijedio je Vojnik dok ju je ostavljao samu.

Njegov bi trebao biti prvi pogodak. Maja čuje gdje je zmaj i okreće cijev u tom smjeru, možda bi ga i mogla pogoditi, ali Vojnik joj je strogo zapovjedio neka ne puca ako ne mora.

Prvi hitac mora sve riješiti. Oboje zna da možda neće biti vremena za drugi.

Zmaj otkida novi komad mesa i proždire ga zajedno s kostima. Maja čeka u tami, vrijeme prolazi u otkucajima srca, iščekivanje izluđuje. Gavrani, lomljenje kostiju, zalogaj, čekanje ... Gavrani, svađaju se oko nečega, možda se neki odvažio i ukrao komadić ispred nosa zvijeri. Otkucaji srca bubnjaju u ušima, hrskanje kosti, gavrani, otkucaji, udarac krila po snijegu, mljackanje ...

Odjednom, potmulu zvižduk ispaljenog projektila. Djelić sekunde kasnije, tupi udar u tijelo i odbijanje od tvrdih ljuski u snijeg, bez praska, gavrani se razlijeću na sve strane. Zmaj urliče, snažan zamah krila zapuhuje snijeg sve do Maje. Želi poletjeti, ali teška se tjelesina ne može odmah vinuti u zrak.

“Nisam ga!”, s desna. Kvar, oružje je staro. Oboje su to znali, sada nema vremena, kasnije ...

Maja grabi cijev, iskače iz zaklona, grane i snijeg stresaju se s nje dok usmjerava oružje prema lepetu krila i pritiska okidač.

Ništa.

Oružje je staro. Neispravno ...

Psujući, Maja baca cijev u snijeg i grabi drugu. Skida poklopce, razvlači je, podiže nišan, kog će joj vruga nišan, ali Vojnik je rekao da ga mora podići. Krila mlate, Maja okreće cijev i okida.

Vrelina je zapljuskuje s leđa i zapuhuje lice, zmaj odskače u stranu, snažne noge razbacuju snijeg. Raketa samo prozviždi i eksplodira negdje na drugom kraju čistine. Promašaj.

Urličući, zmaj se obrušava na Maju i riga vatru. Plamen kulja prema njoj, ona u posljednjem trenutku odskače u stranu, grabeći preostalu cijev. Pakleni dah spaljuje joj sklonište i pretvara deblo u buktinju. Vrele kandže posižu za njom, ližu joj uz leđa, deka se na njoj pali, miris goruće vune navaljuje u nos. Maja se prevrće u snijegu, rukama panično baca deku sa sebe, još jedan mlaz plamena i gotova je.

Ali, zmaj se baca na drugu stranu. Maja čuje bijesnu riku plamena što liže preko stotinjak stopa snijega do Vojnikova skrovišta, pali ga i razara u iznenadnoj tutnjavi. Zapaljeni komadi grana lete uokolo i padaju oko Maje. Cijevi, pomisli ona, vatra ih je zahvatila i projektili su u njima eksplodirali. Vojnik ju je upozorio na tako nešto ...

A to znači da u rukama drži posljednju nadu za spas.

Zmaj joj se vraća i Maja se pridiže, oružja uperenog prema njemu. Jedan hitac i gotovo je, pomisli. Zvijer juri na nju preko stotinjak stopa snijega, nadvisuje je i Maja osjeća vrela zadah razjapljenih čeljusti.

“Bježi!”, krik s druge strane. Vojnik je još tu, uspio je izbjeći plamenoj munji.

Ali, mač je sve što ima u rukama.

Zmaj je pred Majom, nad njom, propet na stražnje noge, jedan dah plamena i kraj. Maja steže cijev, prst se grči na okidaču, treba samo pritisnuti.

Ništa.

Oružje je staro.

“Ostavi! Trči!” Kuda trčati, zvijer je na dvadesetak stopa od nje i Maja, ukočena, čeka. Gotovo je, nije uspjelo, kraj, u masi mišića pod ljuskama, u plamenom pogledu, u nizovima oštih zuba.

Ali, zmaj neobjašnjivo zastaje, kao da oklijeva, propinje se, glava se izvija na dugom vratu. Maja osjeća na sebi njegov prodorni pogled, oči koje vide sve, za koje nema tajne, koje znaju sve, što je bilo, i što jest, i što će biti ... Krila održavaju ravnotežu, vrh repa udara po snijegu, a zmaj čeka. Što čeka, zar se igra s njom?

“Bježi!”, ali bježanja više nema, prst pritišće još jednom.

Vrelina, prasak i bolni krik, stariji od praiskona, dok vreli mlaz projektila probija ljuške, prodire u meso, kida kosti, siječe i prži iznutricu. Pljusak vlažne i tople kaše odbacuje Majino tijelo unazad i ona pada, dok zmaj posrće, krv lipti, krila bespomoćno mlata po zraku, i uz tresak se konačno stropoštava do nje. Rep još grčevito udara po poprskanom snijegu, razbacuje ga, a tada se, u hropcu, tjelesina opušta i zauvijek smiruje.

Maja jedva zna za sebe, Vojnik je hvata za ramena, pridiže je i pridržava. Maja se pribire, polako, zalivena krvlju. Vojnik je pušta, ona posrće kroz snijeg do zmaja i pada na koljena pred njim. Ruke miluju ogromnu glavu, još toplu, povraćena se krv slijeva niz čeljust. Slijepljeni prsti opipavaju, nozdrve, zubi, oči, kapci, želi ga zapamtiti, dobro ga zapamtiti. Jer, on je bio nešto drevno, starije od najstarijeg zapisa, stvorenje iz legendi.

A ona ga je ubila.

Ledena joj šaka konačno i neumoljivo steže dušu, zauvijek, za vječnost. U tišini, Maja ustaje, i s osjećajem neiskupljivog grijeha odlazi po teglu, skrivenu na sigurnom.

7.

Ne znam, prijatelji. I ja se uhvatim da ponekad razmišljam o tome, i ne mogu si odgovoriti ...

Jer, zmaj ih je oboje mogao dokrajčiti, od šale, kao što smo mi oglodali ovo prase. A nije ... Zastao je, potrošio tih nekoliko trenutaka, umjesto da sprži Maju ... A Vojnika je mogao samo pogledati i bilo bi gotovo!

Ljudi kažu, a mislim da je istina, da sa starošću dolazi i mudrost. A zmaj je bio star, o da. Ali znam i to da sa starošću dolazi i umor, što više znaš, to je jača spoznaja kako su mnoge stvari, za koje bi u mladosti ne znam što dao, u stvari beznačajne i sitne.

A onda, opet, kad se prisjetim ... Možda je stvarno pogledao Maju u oči, koje nije imala, i vidio joj u dušu, i možda je znao ...

Jer, društvo moje drago, ako mislite da je priča gotova, prevarili ste se ...

* * *

... u spilji su, Glas je pred njima, doziva ih u tišini. Posvuda kaplje voda, vlažna studen probija do kosti. Vojnik se drži uz Maju i gleda uokolo. Iako mu je rekla za lubanje, osjeća strah u njemu kako buja.

“Ipak si uspjela, malena.” Glas je tih, odjekuje kroz spilju. “Nisam te očekivao tako brzo, ali ipak si uspjela.”

Maja vadi teglu iz torbe, hvata je objema rukama i pruža je prema Glasu. “Tegla očiju za moje oči.”

“Pridi, malena. Ti ...”, strože, Vojniku. “Ostani gdje si!” Vojnik je neodlučan, ruka posize za drškom mača.

“U redu je, poslušaj ga”, odvrća ga Maja i pristupa Glasu. Hladne ruke dodiruju Majine dok prihvaćaju teglu i uzimaju je, težina joj nestaje iz dlanova. Maja zna da tegla više ne gospodari njome, ali olakšanja, svejedno, nema. Staklena studen usjekla se u dubinu njenog bića i više je ništa ne može istjerati.

Glas otvara teglu i Maja čuje kako ruka polaže stakleni poklopac na stol, hladnoća se razlijeva, trenutak tišine.

“Ispunila si svoj dio pogodbe. Pošteno si ga ispunila ...Vrijeme je da ti platim. Dođi!” Maja pristupa Glasu, njegove joj ruke dotiču obraze, hladni prsti klize do poveza, podižu ga preko čela i bacaju na pod. Glas obilazi oko nje i privija joj se uz leđa, kao i prvi put. Dlanovi prekrivaju njene duplje i pritišću, snažno, dok nepoznate riječi odjekuju u Majinim ušima.

Osjećaj topline dolazi tek nakon nekoliko minuta. Riječi se stapaju u nerazgovijetnu bajalicu, a toplina postaje sve jača i jača, žari po licu, prodire kroz kožu i vrelina u dupljama raste i postaje gotovo nepodnošljiva. Maja se otima, ali ruke ne daju, pritišću na duplje. Bajalica se pretapa u monotonu pjesmu, Maja vrišti, ali ruke su jače i vreli joj stisak ne pušta glavu. Plameni noževi sijeku, vrisak prerasta u krik iz dubine Majina tijela, traje tko zna koliko dugo, a pjesma ne prestaje, ubrzava, sve brže, brže, u divljački krešendo i bol postaje tolika da je tijelo više ni ne osjeća, bol u glavi, kao da se hoće rasprsnuti, bol kakvu nikad nije iskusila.

Iznenada, bajalica prestaje, dlanovi nestaju, vrelina nestaje i Maja se ruši na pod, očiju prekrivenih rukama. Glas se nadvija nad nju, prima je za ruke, odmiče ih od lica. “Pogledaj svojim očima”, naređuje.

Maja otvara oči. Slaba svjetlost probada do boli i smjesta ih zatvara, tama istiskuje bol, ponovno ih otvara, sad je bolje. Pogled joj zastaje na isušenim šakama oko njenih ruku, hladnoća iz njih struji kroz nju. Podiže oči, Glas je pod kapuljačom, ne vidi mu lice u mraku, samo dva komada leda kako je netremice gledaju.

Maja se pridiže. Ruke je puštaju, odmiče se, jedan pogled na Vojnika, mač je dopola izvučen. Pogled joj se probija kroz polumrak treperavih baklji po zidovima spilje. I tada ih po prvi puta uistinu vidi ...

Lubanje, čeljusti razjapljenih u samrtnom krik, rebra, zdrobljena stiskom stijene, prsti, ogoljeni, zgrčeni u pokušaju da ugrabe posljednji tračak života. Isprepleteni, nerazdvojni i nerazdvojivi, u vječnom, okamenjenom plesu smrti, svuda oko nje, od dna pa do tamom zastrih svodova. “Ljudi ... Svi ovi ljudi ...”, Maja se okreće prema Glasu. “Tko su oni?”

“Uistinu želiš znati?”

Maja ne odgovara, pogled na Vojnika, ruka je na maču, jeza u njegovim očima.

“Oni su zalog moje moći, malena. Njihova je smrt izvor moje snage, bez njih ti ne bih mogao vratiti oči. Ali, to već i sama znaš, zar ne?”

Maja nema što odgovoriti. Glas probija istinom do srži, katedrala se smrti nadvisuje nad njom i užas probija van, nezadrživ i nesputan. Kosturi kao da su živi, okupani plamenom baklji. Naslućivala je, znala je od samog početka, samo nije mogla priznati, nije željela odustati, prepoznati drevno, neizrecivo zlo pred sobom. Nije imala snage odbaciti zadnju slamku nade da će sve biti kao i prije. Sad zna da više ništa nije kao prije i da više nikada neće biti, i da će smrt i prokletstvo biti njeni stalni pratioci, dokle god bude živa. A kad nestane, kad se ugasi, njeno će tijelo možda završiti ovdje, stegnuto u kamen, poput njena bića, zatvorenog u led zauvijek.

Jer, zlo je prešlo na nju, hladno, nemilosrdno, neumoljivo, postalo je dio nje i ona je postala dio zla. To je bila prava cijena njenih očiju.

Maja zna da je već mrtva, bez obzira što još diše. Mrtva je i položena u kameni lijes, pokrivena pločom, da više nikada ne ustane.

“Idi sada, malena. Povedi svog prijatelja i idi. Uzmi oružje i vrati se u Novi, po ono što je tvoje!” Tako će i biti, otići će po oružje i s vojskom se vratiti u kneževinu. Rat je neizbježan, rat je pred Majom, jasan i krvav kao sunce na zalasku. Njena je pobjeda neupitna i njena će vladavina biti duga. A njeno ime majke više nikad neće davati djeci, jer tko bi krstio dijete kletvom?

Maja sve to vidi, njen je život pred njom, ono što je bilo, ono što jest, ono što će biti. Jer, i ona je, makar na trenutak, u ruci držala oči gorskog zmaja. Vidi pred sobom polja prekrivena leševima i gradove koje guta bijes njenih topova i kolone onih koji bježe i bespomoćne vapaje kad ih njeni konjanici sustignu. I Glas kako ide za njom i prati je u stopu, njena su osvajanja njegove pobjede, njene žrtve njegov su plijen. Dok na kraju ne ostane samo on, vladar svega, vladar nad svima, u svojoj palači smrti, na prijestolu od lubanja, sa njom, svojom priležnicom uz noge.

Glas je njen Gospodar. Zauvijek. Pušta je da ide, ali nikada više neće biti slobodna, sluškinja zla, vječno prokleta.

Ali, maleni se tračak nade budi u ledu, otapa ga i lomi uz prasak, diže se sve više i više i nezadrživo se penje. Zmajeve oči znaju da jedan put nikada nije i jedini. U Maji na trenutak raste strah, ali nada ga lomi, rastjeruje, kao što zrake proljetnog sunca rastjeruju maglu iz doline, otkrivajući je u punoj ljepoti. “Idi, malena. Slavno je vrijeme pred tobom.”

Maja se smiješi i još jednom pogleda Vojnika. Izdat će ga i nada se da će je razumjeti, da ne može, nikako ne smije biti drukčije.

Posiže u odjeću, hvata nož, poteže ga, munjevito priskače Glasu i svom mu snagom zabija oštricu u želudac. Bol, zaprepaštenje, Maja vuče nož prema gore i para debelu tkaninu, krv joj se slijeva niz šaku. Glas proklinje i urliče joj u ušima, udara snažno, bolno, ali uzalud, nož i dalje para meso. Ruka joj grabi lice, oštri se nokti zabijaju pod kožu i deru, ali nož ne posustaje. Glas posrće unatrag i povlači Maju za sobom. Ona se ne opire i oboje padaju na tlo, njegova ruka obara teglu sa stola.

Staklo se uz prasak razbija. Hladnoća se rasprskava na sve strane, tisuće se ljepljivih staklastih kuglica rasiplje po podu i odjednom, neobjašnjivo, sve počinje gorjeti. Vojnik priskače, ali ne može dalje. Što je god bilo zarobljeno u tegli sada je slobodno, kulja van u vrelini i vatra zahvaća oči. Tisuće plamenova, vatreni se обруč zatvara oko tijela zagrljenih u smrtnoj borbi.

A vatra liže sve više i više, hvata se na odjeću, na kosu, peče, prži, spaljuje kožu. Sa strane Vojnik viče, plamen ga ne pušta bliže. Maja i dalje bode nožem, u njenim ušima kletve na jeziku prastarom, njoj nerazumljivom. Tijelo se pod njom ne da, bacaka se, a ona ne popušta. Tijelo se otima, nož iz njega izvlači posljednji dah života i kletve posustaju, gube se i nestaju. A plamen ih oboje grli, meso gori, crni, do ugljena, do pepela.

Maja zna da je gotovo, da je pobijedila zlo pod sobom i zlo u sebi. Zadnjim djelićem svijesti, prije no što će klonuti, čuje oko sebe pjev ptica, njenih ptica, slijepih ptica i vidi ih kako uzlijeću svuda oko nje u vrtlogu krila i glasova. Malene je oči gledaju, žive, s odsjajem sunca u njima, i pozivaju je da pođe za njima.

I Maja bi, ali plamen proždire njeno tijelo i, prije no što padne, ona baca zadnji pogled na jato koje kruži oko nje.

Tad vidi zmaja. Golemog, gleda je svojim prodornim očima, očima koje vide sve, vide njenu dušu, kao na Igmanu, u snijegu, vide cijeli njen život, ono što je bilo, ono

što jest, ono što će biti ... Zmaj je znao, njegove su oči probile led oko njene duše i znao je kojim će putem Maja krenuti, i da je njegova smrt neizbježni dio tog puta. Zato je zastao i pustio je da pritisne okidač.

A sada i Maja zna da smrt nikada nije bila svršetak, već samo početak ...

Zmaj joj se smiješi i pruža svoje snažne kandže, Maja polaže svoju ruku u njegovu i on je odvodi sa sobom. Uzdižu se iz plamena, bacaju posljednji pogled na Vojnika koji bespomoćno gleda vatru kako proždire prazne ljuštore, i odlaze za pticama, slobodni od ledenih okova.

* * *

I to je, prijatelji, cijela priča.

O da, moglo bi se još pričati ...

Kako više nad Kukovima nikada nisu viđali sablasno blijedu svjetlost ...

I kako se novljanski Knez ponovno oženio, i dobio sina, nasljednika kneževine. I nitko mu se nikada nije usudio pripomenuti da živi u grijehu, jer prvi brak nije pravo ni razvrgnut. A, bogami, šaputalo se i da je za svoju ženu dao nabaviti pojas nevinosti, čak iz Firence su mu ga donijeli.

A čuo sam i jednog trgovca što se vratio iz Bosne, pričao je da se na Igmanu pojavio novi gorski zmaj. Nisam išao provjeriti, ali nema razloga da mu ne vjerujem.

A Vojnik? Vratio se svome poslu, ratovao još godinama, dok su ga snaga i brzina služili. I u početku nije shvaćao. Kneževina i bogatstvo su bili na dohvat ruke ... Ali kasnije, kad život zađe u jesen i kad su večeri duge, a misao se vraća na spilju optočenu kostima, kasnije je dobro razumio što je kneginja učinila. Gdje je sada? Znam samo da je još živ, i mač mu je još pri ruci, ne daj Bože da zatreba. I, da, nijedan pas kod njega nije ostao gladan, samo ako je i sam imao.

O svemu bi se tome još dalo pričati, ali eto, vidim da nas krčmar malo poprijeko gleda. Kasno je, platite pa da idemo ...

I na kraju, samo još nešto ... Kad ovako prolazite poljem ili rubom šume, pa čujete pticu kako zapjeva, prisjetite se Maje i promrmljajte koju za njenu dušu. Ne bojte se, ima tko će čuti.

Jer, mogla je ona i drugim putem krenuti. A od gadnog nas je belaja izbavila, vjerujte ...